

УДК 339.986

КЛАСИФІКАЦІЯ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІЙН У СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Серпухов Максим Юрійович – кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
E-mail: maximserpuhov@ukr.net

Однією з первинних форм міжнародних економічних відносин була торгівля, яка й донині займає ключове значення в світовому господарстві. За допомогою торгівлі суспільство має можливість функціонувати та обмінюватись товарами і послугами. Міжнародна торгівля виконує надважливу функцію, яка полягає у задоволенні зростаючих потреб населення шляхом обміну товарами та послугами між різними країнами світу. Базується міжнародна торгівля на основі міжнародного поділу праці та спеціалізації країн світу на виробництві окремих продуктів, яка виникла в процесі еволюції суспільства та стратегії економічного розвитку країн.

Враховуючи зростаючу зацікавленість країн відстоювати власні економічні інтереси шляхом застосування елементів політики протекціонізму та скорочення можливостей їх використання у зв'язку з наявністю міжурядових угод, норм та принципів СОТ [1], все більше країн вдається до модифікації інструментів протекціонізму з урахуванням власних економічних інтересів та можливостей, створюючи новий клас торговельних бар'єрів – прихованого протекціонізму. Використовуючи різноманітні інструменти у вигляді інституційних бар'єрів, країнам вдається впливати на міжнародну торгівлю.

Генезис розвитку торговельних війн базується на покладених в його основу двох абсолютно протилежних концепції : «протекціонізму» та «вільної торгівлі». Починаючи з XV ст. та початку розвитку економічної школи «меркантилізму» в суспільстві почала формуватися парадигма протекціонізму, яка, незважаючи на свої суттєві недоліки та обмеження, продовжує свій розвиток і в наші часи. Вчення класичної школи політич-

ної економії, на противагу протекціонізму у XVII ст. формують концепцію «вільної торгівлі», яка доводить необхідність використання суспільного поділу праці, спеціалізації країн та переваг вільного ринку.

За останні часи кількість торговельних війн постійно зростає, що актуалізує питання оцінки впливу торговельної війни на економіку країн, що беруть в ній участь. Дослідженням питань торговельних війн та використанню інструментів прихованого протекціонізму біло присвячено чимало наукових робіт фундаторів економічної науки: А. Монкретьєн, А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. С. Мілль, Э. Хекшер, Б. Олін, Б. Баласса, П. Кругман [2]. Початок теоретичного підґрунтя дослідження торговельних війн було закладено в працях: А. Монкретьєна, Т. Мана, У. Стаффорда, Дж. Стюарта, А. Сміта, Д. Рікардо, Дж. С. Мілля, Ф. Ліста, Е. Хекшера, Б. Оліна, В. Леонтєва, М. Кейнса та багатьох ін. [2]. Дослідженнями питань протекціонізму займались: П. Кругман [3], О. Довгаль [4], Д. Гоулд [5], Г. Водбридж [6] та ін. Предметом дослідження сучасних вчених-економістів є обґрунтування умов торгівлі, визначення ефектів від вільної торгівлі [3], дослідження сучасних аспектів протекціонізму та лібералізму у зовнішньоторговельних відносинах [4], дослідження торговельних війн між країнами як динамічного процесу, спрямованого на захист власних економічних інтересів [5]. Зокрема, виходячи з аналізу літератури, встановлено, що найпоширенішими інструментами торговельних війн є тарифні бар'єри та політика країн [6].

Враховуючи формальне домінування парадигми вільної торгівлі, ми постійно констатуємо зростання конкуренції на світовому ринку і збільшення інструментів прихованого протекціонізму, що веде до торговельних війн.

Торговельні війни мають багато різних особливостей та проявів, які можуть характеризуватися різними критеріями, такими як: географічне охоплення, інструменти ведення торговельної війни, масштаби, характер, склад учасників тощо.

Аналіз основних торговельних війн в міжнародній економіці дозволив визначити їх особливості та розробити класифікацію, наведену в табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація торговельних війн

Класифікаційна ознака	Характеристика
За географічним охопленням	Локальні (між двома країнами)
	Регіональні (між групами країн в одному регіоні)
	Глобальні (між країнами з різних регіонів світу)
За способом ведення торговельної війни	Тарифні
	Не тарифні
За галузевою ознакою торговельної війни	В окремій галузі
	За кількома галузями
За місцем ведення торговельної війни	На внутрішньому ринку
	На зовнішніх ринках
За характером торговельної війни	Наступальна торговельна війна
	Оборонна торговельна війна
За складом учасників	Між двома країнами
	Між країною та іншими країнами
	Між групами країн
За часом ведення	Короткострокові до 1 року
	Затяжні (довгострокові) більше 1 року
За масштабом торговельної війни	Група товарів
	Товари однієї галузі
	Товари однієї країни
	Товари групи країн

Таким чином, торговельні війни мають багатий інструментарій, який проявляється в застосуванні окремих інструментів зовнішньоторговельної політики, масштабі ведення торговельної війни, складі учасників, місці ведення тощо.

Запропонована класифікація дозволить поглибити методичне підґрунтя для вивчення природи торговельних війн та дозволить розробити заходи з їх вирішення або протидії торговельним війнам.

Висновки. Таким чином, були розроблені рекомендації щодо підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств через підвищення ефективності здійснення їх логістичних процесів. Також підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних підприємств істотно сприятиме створення певного комплексу заходів забезпечення їх логістичних процесів. Подальше дослідження необхідно спрямувати на розробку детальних пропозицій щодо адаптації та подальшого використання західноєвропейського досвіду у цій сфері.

Література

1. Всесвітня торговельна організація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.wto.org.
2. Хрестоматія по економічній теорії / [Сост. Е.Ф. Борисов]. – М. : Юристъ, 2000. – 536 с.
3. Paul R. Krugman *The Spatial Economy: Cities, Regions, and International Trade* / Paul R. Krugman, Masahisa Fujita, , Anthony J. Venables / Hardcover, 1999. – 366 p.
4. Довгаль О. А. Протекціонізм і лібералізм у процесі глобалізації світової економіки (Питання теорії і методології) : монографія / О. А. Довгаль; Нар. укр. акад. – Х. : Вид-во НУА, 2004. – 320 с.
5. David M. Gould *The political economy of retaliation, liberalization and trade wars.* / David M. Gould, Graeme L. Woodbridge // *European Journal of Political Economy.* – Vol. 14, Issue 1. – 1998. – P. 115–137.
6. Vicard, V. *Trade, conflict, and political integration: Explaining the heterogeneity of regional trade agreements* / V. Vicard // *European Economic Review.* – Vol. 56. – Issue 1. – January 2012. – P. 54–71.

